

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПОМИЛКОВОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ КОРОТКИХ ГУМОРИСТИЧНИХ ОПОВІДАНЬ)

Т.В.Тарнавська

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Національного університету біоресурсів і природокористування України

У статті здійснено спробу розкрити додаткові резерви для формування навичок безпомилкового спілкування майбутніх фахівців економічного профілю в процесі їхньої мовної підготовки. До таких резервів відноситься використання англійського гумору, побудованого на таких явищах, як омоніми та гра слів.

Ключові слова: помилки комунікації, іншомовне спілкування.

Стрімко зростаюча потреба у спілкуванні та співпраці України з іншими країнами та народами з різними мовами та культурними традиціями, вимагає суттєвих змін у підході до викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах. Знання іноземних мов є важливою передумовою для особистих, культурних, професійних та економічних контактів нашої незалежної держави. Тому все більше уваги приділяється забезпеченню успішної професійної іншомовної комунікації: досліджуються причини комунікаційних невдач, розробляються методи їх усунення. Будь-яка професійна діяльність на міжнародному рівні має бути забезпечена здатністю не просто розмовляти іноземною мовою, а робити це таким чином, щоб не допустити непорозуміння.

Як справедливо зазначає О.В.Кунашенко, «...лише людина, яка грамотно вміє будувати своє мовлення, здатна адекватно реагувати на певні зміни у ситуації спілкування, активно впливати на співбесідника, доводячи правильність своїх думок, тверджень, поряд із цим, справляти враження приємного партнера у спілкуванні, виявляти почуття емпатії. Тому лише оволодіння такими важливими якостями процесу спілкування стане запорукою успіху в майбутній професійній діяльності фахівця-аграрія» [4, 110].

Одним із джерел непорозуміння, яке може виникнути під час спілкування, є омоніми, на які англійська мова дуже багата. Омніми – слова, які однаково пишуться і/або вимовляються, але мають різне значення – під час спілкування можуть спричинити неправильне тлумачення змісту, що в свою чергу може призвести до непорозуміння і нанести значну шкоду професійній діяльності. Тому актуальність цієї теми безумовно підтверджується мовною практикою.

Омонімія як мовне явище вивчається лінгвістами здавна. Вперше Аристотель визначив

омоніми як «предмети, у яких тільки ім'я загальне, а відповідна цьому імені мова про сутність різна». Пізніше омоніми згадуються в «Словнику розходжень», надрукованому в Лондоні в 1811 р. Їх дослідженню приділили увагу такі вчені, як М.В.Ломоносов, Н.І.Гречок, Я.К.Грот, Л.А.Булаховський, С.О.Карцевсий, Л.В.Щерба, В.В.Виноградов, А.І.Смирницький, О.С.Ахманова, Н.М.Шансїй, Н.П.Колісников, Ю.С.Маслов, М.І.Фоміна, І.С.Тишлер, А.Я.Шайкевич, Р.Бріджез, У.Фішер і багато інших авторів.

Проте дані дослідження переважно стосуються підготовки перекладачів і недостатньо враховують специфіку навчання фахівців немовного профілю.

Омоніми, на які в рідній мові ми зазвичай не звертаємо уваги, є перепорою в спілкуванні іноземною мовою. Вони змушують слухача обирати одне з кількох абсолютно різних значень, виражених однією мовною формою. Через те, що наявність омонімів ускладнює сприйняття інформації, ускладнюється процес виконання фахівцем його прямих професійних обов'язків. Неправильно обране значення може призвести до непорозуміння, що, в свою чергу, відбивається на ефективності його професійної діяльності.

Гра слів – це використання звукової, лексичної, граматичної форми мовних одиниць (слів, їх окремих значень та частин, фразеологічних одиниць, синтаксичних конструкцій тощо) для створення певних фонетико- та семантико-стилістичних явищ, що ґрунтується на зіставленні і переосмисленні, обігранні близькозвучних або однозвучних одиниць з різними значеннями. Гра слів використовується для трьох цілей, однією з яких є створення комічно-сатиричного ефекту (каламбур) [8, 113].

Доцільність використання каламбурів підтверджується їх означеннями. За словником В.І.Далія, каламбур – це «игра слів, основан-

ная на нарочитой или невольной двусмысленности, порожденной омонимией или сходством звучания и вызывающая комический эффект» [2, 448]. Каламбур – це гра слів, що побудована на зіткненні звичного звучання з незвичним і несподіваним значенням. І.А.Потапова визначає каламбур як дотепний жарт, заснований на використанні слів, подібних за звучанням, але різних за значенням, чи на використанні різних значень того самого слова. [6, 128].

Саме двозначність та несподівані значення слів роблять аналіз перекладів каламбуру дуже дійовим методом формування навиків безпомилкового іншомовного спілкування, що сприятиме в майбутньому ефективному виконанню основної професійної діяльності, оскільки значною мірою зменшує ризик виникнення непорозуміння.

Англійці обожають жарти з грою слів, коли одна і та ж фраза має два значення.

Once upon a time in England, a very mean witch was terrorizing the local population, who finally went to see a wizard to see what could be done about her. The wizard gave them a potion that would turn the witch into a statue. The town people managed to put the potion in the witch's food. When she found out about this, she turned green with rage, but it was too late and the potion worked as expected. The jubilant population had a big celebration and parade, and placed the petrified witch in a park as a public example. Pretty soon, people discovered that the witch had been frozen in a position that made her a perfect sundial, and started using her to tell the time of day. The custom grew and even today, people often refer to Mean Green Witch Time.

Порівняйте: Greenwich Mean Time – час за Гринвічем; лондонський час.

Пропонуючи студентам подібні гумористичні оповідання, необхідно дати їм можливість самостійно пояснити, в чому полягає зміст жарту і на чому він побудований. Це обов'язкова умова формування навиків розпізнавання потенціальних джерел непорозуміння.

Основою мовного англійського гумору є омоніми. На думку Л.А.Булаховського, «можлива неясність фразного змісту, залежна від властивих мові усталених в ній омонімів... може знайти своє спеціальне застосування у грі словами, дотепних навмисно організованих непорозуміннях, легке розплутування яких дає своєрідну насолоду. Багаті на омоніми такі мови, як англійська або зі слов'янських чеська, становлять у цьому відношенні вдячніший за інші інструмент. Бувши серед інших важчими іноземцям щодо ясності, вони прекрасне джерело мовного гумору...» [1, 432-433]. Саме ця

особистість англійської мови може бути використана для формування навиків розпізнавання проблемних ситуацій, уточнення інформації та уникнення непорозуміння.

– *Waiter!*

– *Yes, sir.*

– *What's this?*

– *It's bean soup, sir.*

– *Never mind what it has been. I want to know what it is now.*

Порівняйте: bean „біб, квасолина” і been – форма дієслова to be.

A drunk trying to cross the street was knocked down by a bus.

A policeman helped him to his feet and said, «There's a zebra crossing a few yards away from here.»

«Well, I hope he is having better luck than I am,» replied the drunk.

Порівняйте: zebra crossing «перехід» і «зебра, яка переходить дорогу».

Teacher: You missed school yesterday, didn't you?

Pupil: Not very much!

Порівняйте: «to miss» – пропускати і «to miss» – скучити.

Mother: How did you find school today?

Daughter: I just got off the bus and there it was!

Порівняйте: «find» – (з)находити і «find» – визнавати.

A woman comes to the shop,

– *Are the eggs fresh?*

– *Yes, madam, they are just from the country!*

– *Which country?*

Порівняйте: «country» – країна і «country» – сільська місцевість.

A drunk was hauled into court. «Mister,» the judge began, «you've been brought here for drinking.» – «Great,» the drunk exclaimed. «When do we get started?»

Чудовим прикладом мовного непорозуміння є гумористичне оповідання «A Woman and a Frog».

*A Woman was out golfing one day when she hit the ball into the woods. She went into the woods to look for it and found a frog in a trap. The frog said to her, «If you release me from this trap, I will grant you three wishes». The woman freed the frog, and the frog said, «Thank you, but I failed to mention that there was a condition to your wishes. Whatever you wish for, your husband will get **times ten!**» The woman said, «That's okay».*

For her first wish, she wanted to be the most beautiful woman in the world. The frog warned her, «You do realize that this wish will also make your husband the most handsome man in the

world, an Adonis whom women will flock to.» The woman replied, «That's okay, because I will be the most beautiful Woman and he will have eyes only for me.» So, KAZAM-she's the most beautiful Woman in the world!

For her second wish, she wanted to be the richest woman in the world. The frog said, «That will make your husband the richest man in the world. And he will be ten times richer than you.» The woman said, «That's okay, because what's mine is his and what's his is mine.» So, KAZAM-she's the richest woman in the world!

The frog then inquired about her third wish, and she answered, «I'd like a mild heart attack.»

Moral of the story: Women are clever. Don't mess with them.

Attention female readers: This is the end of the joke for you. Stop here and continue feeling good. Male readers: Go on reading

... The man had a heart attack ten times milder than his wife.

Moral of the story: Women are really are not very clever but think they're really smart. Let them continue to think that way and just enjoy the show.

PS: If you are a woman and are still reading this, it only goes to show that women never listen.

Важливо запропонувати студентам самостійно виявити причину непорозуміння, яка полягає у неправильному розумінні жінкою виразу «*times ten*».

О.Т. Тимчук наводить такі приклади з різновидами омонімів (омоформами, омофонами та омографами):

«Why should a man never tell his secrets in a corn field?»

«Because it has so many ears».

Порівняйте: ear – «вухо» і ear – «кокос».

A cynic was standing in front of an exhibition of local art talent labelled «Art objects». «Well», he announced to the attendant in charge, «I should think Art should object and I can't say that I blame her!»

Порівняйте: object – «предмет, об'єкт» і «to object» – «мати щось проти, заперечувати, протестувати» [7, 153-154].

Під час вивчення теми «Modal Verbs» доцільно використати наведений О.Т.Тимчуком приклад зіткнення в контексті двох значень заперечної форми модального дієслова can: can't – «фізична неможливість, неспроможність щось зробити» і can't – «заборона щось робити»:

Professor: «You can't sleep in my class.»

Student: «If you didn't talk so loud I could» [7, 154].

Нажаль, інколи навіть знання граматики (у даному випадку вживання префіксів і суфіксів)

не виключає можливість виникнення непорозуміння.

A husband with little English struggled to explain that his wife could not have children, saying «she is unbearable». Getting a blank stare, he tried, «she is impregnable». Then finally he figured he had it: «she is inconceivable!»

Проте: bear – «народжувати», але unbearable – «нестерпний»; pregnant – «вагітна», але impregnable – «непрístupний, непохитний»; conceive – «зачати», але inconceivable – «незбагнений, неймовірний».

На відміну від деяких інших спеціальностей (наприклад, пілот або диспетчер керування повітряним рухом), робота фахівця економічного профілю передбачає володіння не тільки усною розмовною мовою, а й грамотною письмовою. Тому доцільно продемонструвати студентам, як неграмотне вживання пунктуації може суттєво (а інколи до протилежного) змінити зміст повідомлення.

The Importance of Correct Punctuation

Dear John:

I want a man who knows what love is all about. You are generous, kind, thoughtful. People who are not like you admit to being useless and inferior. You have ruined me for other men. I yearn for you. I have no feelings whatsoever when we're apart. I can be forever happy-will you let me be yours? Gloria

Dear John:

I want a man who knows what love is. All about you are generous, kind, thoughtful people, who are not like you. Admit to being useless and inferior. You have ruined me. For other men, I yearn. For you, I have no feelings whatsoever. When we're apart, I can be forever happy. Will you let me be? Yours, Gloria

Отже, щоб навчити майбутніх фахівців чітко висловлювати свої думки і точно розуміти почуте під час ділового спілкування англійською мовою, потрібно не тільки інформувати їх про можливі джерела непорозуміння, а й розвивати уміння самостійно розпізнавати проблемні ситуації і уникати непорозуміння. На думку М.С.Обносова, «природна мовленнєва діяльність передбачає такий рівень розвитку навичок та вмінь, при якому той, кого навчають, є здатним практично безпомилково та в природному, неповільненому для заданої мови темпі мобілізувати вивчений мовний матеріал з метою здійснення реальної комунікації» [5, 5].

Практика показала, що використання коротких гумористичних оповідань, побудованих на таких мовних явищах, як омоніми та гра слів, значно підвищує мотивацію і рівень засвоєння матеріалу, а отже й ефективність навчання іноземної мови.

Перспектива подальшого дослідження методів формування навиків безпомилкового спілкування передбачає використання таких малих форм, як англомовні оголошення, тексти-загадки, заголовки газет, рекламні фрагменти. Завдяки різного роду стилістичним помилкам, двозначностям, випадкам недоречного

використання слів або невмілої побудови речення, вони переконливо демонструють той факт, що нас розуміють так, як ми говоримо, а не так, як би ми хотіли, щоб нас зрозуміли, і тому є достовірним джерелом найбільш переконливої інформації про можливі непорозуміння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булаховський Л.А. Вибрані праці : в 5 т. / Л.А. Булаховський. – К.: Наук. думка, 1975. – Т. 1. – 470 с.
2. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. – М.: Рус. яз., 1989. – 746 с.
3. Кобякова І.К., Столяренко В.М. Категоризація гумору: лінгвокультурні аспекти / І.К. Кобякова // Вісник СумДУ. Серія : «Філологія». – 2008. – № 1. – С. 40-44.
4. Кунашенко О.В. Сформованість підходів щодо культури спілкування та мовленевого етикету / О.В. Кунашенко // Наукові праці. – 2009. – Вип. 95, Т. 108. – С. 110-117.
5. Матвейченко В.В. Методика навчання усного спонтанного мовлення з використанням творів художньої літератури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 – «Теорія та методика навчання» / В.В. Матвейченко. – К., 2000. – 18 с.
6. Потапова И.А. Пособие по переводу английского литературного текста / Ирина Алексеевна Потапова. – М.: Высшая школа, 1985 – 438 с.
7. Тимчук О.Т. Семантико-стилістичне явище гри слів в англійській мові: лексичний аспект / О.Т. Тимчук // Нова філологія. – 2009. – № 3. – С. 153-156
8. Українська мова: Енциклопедія / [наук. редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 2000. – 752 с.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2010 р.